

DÉR ZOLTÁN

EMBER A HATÁRON

Dráma három felvonásban, tíz képbén

Szereplők:

Széki Nándor, író
Abigél, a felesége
Kornél, a barátjuk, esztéta
Kis Anna, egyetemi hallgató
Ezredes
Kapitány
Katonaoorvos
Katonatiszt
Katonák
Dénes, rendező
Nemesvölgyi
Zebulon
Bence
Brenner
Orbán
Soma
Nóra
Zita
Szerkesztő
Winter doktor
Kubán úr
Ápolónő
Hadnagy

} színészek

I. FELVONÁS

IDŐ: Az első világháború vége.

HELYSZÍN: Katonai parancsnokság. Frontvonalban, tehát rögtönzött, látszik, hogy civilakásból alakították. Íróasztal, a falon térkép, a falnak támasztva első világháborús puskák. A sarokban, szintén a falnak támasztva, hegedű. Az íróasztalnál tiszt ül kapitányi rangban, s valamit ír.

egyszerre háborúzni is, meg a zenét is hallani. A zene ott van mindenütt, ó, hogy szól, édes istenem! Tá-tátá-tá-tátá-tá-tátá-tá . . .

- KAPITÁNY: *(az asztalra üt, föláll)* Te velem jössz, te vigyázol rá! Hívom az ezredes urat meg a doktort. *(Nándorhoz.)* Álljon oda a sarokba! Te pedig el ne aludj! *(Kimegy az egyik katonával. A másik rászzegezi Nándorra a fegyverét. Nándor a sarokba áll a hegedű mellé.)*
- NÁNDOR: *(néz, messze, mintha fontos eseményt látna)*
- KATONA: *(figyeli Nándort. A keze elfárad. Leül. Puskáját a térdére helyezi, bal kezével cigarettát sodor)*
- NÁNDOR: *(észreveszi a hegedűt, hozzáér)*
- KATONA: *(fölríad, a készülő cigaretta széthull)* Állj! Ne mozogjon, mert . . .
- NÁNDOR: Lelő?
- KATONA: Biz' isten.
- NÁNDOR: Csúnya dolog lenne. Akkor inkább nem mozgok.
- KATONA: *(ismét sodorja a cigarettát)*
- NÁNDOR: Az orrom megtörölhetem?
- KATONA: *(töprengés után)* Lehet. *(Rágyújt, s derűsebben nézi a foglyot.)*
- NÁNDOR: *(megtörli az orrát)* Hadd nézzem meg a hegedűt!
- KATONA: Nem lehet. *(Töpreng.)* Tud?
- NÁNDOR: Tudok.
- KATONA: Hát nem bánom, de vigyázzon, mert ha valami szabálytalant csinál, szétlövöm hegedűstül.
- NÁNDOR: Igenis. Csak szabályosan. Úgy lesz. A legszabályosabban. Bach megfelel? *(Közben kiszedi a hegedűt a tokból, hangol, csavar néhányat a vonón, s mohón nekilát. Bachot hegedül, az Airt. Előbb kissé idegesen, hibákkal, aztán belefelejtkezve, szépen.)*
- TISZTEK: *(Kapitány, Ezredes, Katonaorvos észrevétlenül nyitják ki az ajtót. A katonaőr fölugrik. Az előbbieket intenek: legyen csöndben. Bejönnek, s hallgatják a zenét.)*
- NÁNDOR: *(abbahagyja, s nézi a hegedűt)*
- EZREDES: Nocsak. Maga ehhez is ért? Szébb mesterség is, mint az orvlövészet.
- KAPITÁNY: Előbb még azt hittem, bolond. Lehet, hogy nagyon is okos. Legalább megmondja végre, hogy kicsoda és miért jött át a demarkációs vonalon. No, gyorsan!
- EZREDES: Ki küldte? Saját érdekében jó, ha sürgősen igazolja magát. A franciák szövetségeseink. Holnap fél Európa tudja, hogy a hadseregpáncsnok futárját megölték. Ki küldte?

- NÁNDOR: Alázatosan jelentem, engem egy francia, Charles Baudelaire küldött személyesen.
- EZREDES: Kicsoda? *(Az orvos nevet, s odaság az ezredesnek.)*
- NÁNDOR: Charles Baudelaire személyesen, és azt üzeni, hogy: *(Franciául kezdi, s aztán magyarra vált.)*
- Szárnyán kalandra szállt, most sántít suta félsszel,
még tegnap szép csoda, ma rút röhejbe kész,
csőrébe egy legény pipát dugdosva élcel,
másik majmolja a tört szárnyú bicegést.
- A költő is ilyen, e légi herceg párja,
kinek tréfa a nyíl s a vihar dühe szép,
de itt lenn bús rab ő, csak vad hahota várja,
s megbotlik óriás két szárnyában, ha lép.
- EZREDES: Gyönyörű. Köszönjük. De félek, hogy ha visszaél a türelmünkkel, hamarabb találkozik Charles Baudelaire-rel, mint kívánná. Válaszoljon tehát a kérdéseimre. Ne higgye, hogy huzamosan színlelheti itt a részegét. Doktor, vizsgálja meg!
- KATONAORVOS: Leheljen rám!
- NÁNDOR: *(rálehel)*
- KATONAORVOS: Nem észlelem, hogy ivott volna. *(Vizsgálja: megfogja a csuklóját, megnézi a szemét.* Pedig valami nincs rendben. Motozzák meg alaposan!
(A katona megmotozza. A zsebkendőből kihull a pantopon. Az orvos mohón fölsszedi, s vizsgálja.)
- KATONAORVOS: Mi ez?
- NÁNDOR: Pantopon.
- KATONAORVOS: Mióta szedi?
- NÁNDOR: Három éve.
- KATONAORVOS: Milyen adagokban?
- NÁNDOR: Mikor hogy. Utább már 0,50 grammot hetente. Néha többet is.
- EZREDES: És ezért lépte át a határt?
- NÁNDOR: Nem ezért, alázatosan jelentem, hanem fordítva. Azért folyamodtam a morfiumhoz és a pantoponhoz, hogy átléphessem a határokat. Az idő és a tér határait.
- EZREDES: Badarság.
- NÁNDOR: Színtiszta igazság, kérem szépen. Én megvalósítottam a csodát: ötezer esztendő t éltem naponta. És tudják, hol? A mennyországban.
- KAPITÁNY: Maradt volna ott.
- EZREDES: *(leinti)*
- NÁNDOR: Persze, hiszen igaza van. Bolond, aki elhagyja az édent, ahol minden csupa káprázat, ahol a falevél is

muzsikál, mint most az ön gombjai ezredes úr. Nem hiszi? Valamennyi él, ring és cseng, mint a ringlőszilva, és suttognak, beszélnek egymáshoz. És értik egymást. Érti? Ők, a gombok. Míg maguk itt demarkációs vonalat vágnak az erdő sűrű hajába. Hogy rikítsen a föld bőre, mint a frissen nyírt rabok koponyája. Itt (*A fejére mutat.*), itt, az én mennyországomban, teremtés utáni fényben pompáznak az erdők, a patakokban csobogva, szikrázva, sugárkoszorúban fürdenek a sellők. (*Odamegy az ezredeshez.*) Látja, ami ott van? Magának az fal, de nekem a horizont széle, ahol szénával rakott szekerek lebegnek. Nem érzi a széna szagát? Látja, a katonái mind érzik, s ott vonulnak a hadak útján. De nem a határra, hanem hazafelé.

EZREDES:

Dörzsölt bolond maga, hallja! Akkor is ilyen látomásai voltak, amikor magúknak állt nyeresre a háború?

NÁNDOR:

Mindig, mióta tudom, hogy mi az üdvösség titka. Háborúk, országhatárok! Mennyire felettük vagyok! (*A lámpára mutat.*) A hold, ni, mint egy füstölő az Isten kezében. Elérem, ha akarom. (*Kint elmosódó katonának.*) S az angyalok kara! Milyen tisztán intonálnak! Figyeli ezt a crescendót? (*Vezényel.*) Mintha a tenger közeledne. Határok?! Csak nő velük a győtrelem tere. (*Lehorgad.*) Majd meglátja, ezredes úr! Ön azt hiszi, győztek. Majd rájön, hogy az semmi. Hogy másfelé van... (*Elakad.*) Másfelé van a győzelem útja. Nem hiszi? Egy franciának ethinné? Franchet d'Esperey? Nem, ő is egy süket. Hanem egy másik franciának. Hihet neki. Fegyverkereskedő is volt:

Oh én, ki immár ötven mérföldnek távolából
hallottam reszketőn a Poklot, mint üvölt,
s kit újra vár a kék és merev távol:

(*Akadozik, szédül.*)

megvetlek, Európa! unt gátú, ócska föld!

(*Akadozva, franciául ismét elmotyogja az utolsó sorokat, s összeesik. Körülveszik, az orvos vizsgálja.*)

EZREDES:

Nem lehetett utolsó ember. Doktor! Mit tanácsol?

KATONAORVOS:

(*a katonához*) Fektessék le! És szigorúan őrizték, nehogy újra kábítószerhez jusson. Ha megpihent, kihallgatjuk. Nem hiszem, hogy ő lenne, aki felölte a futárt.

EZREDES:

Lehet, de mindenképpen meg kell tudnunk, miért jött át a határon.

KATONAORVOS:

Igen. Miért? És hogy jutott ide? Különös út lehetett.

EZREDES:

Különös, nem különös, a végére járunk.

Függöny

2. kép

IDŐ: Az első világháború utolsó előtti éve, 1917.

HELYSZÍN: Tágas szalon. Nándoréknál: Könyvek, néhány kép, zongora. Az egyik fotelben Abigél alszik; vagy pihen. Rásüt a nap. Kihívó mell, érdekes arc. Delejes, megkapó délelőtti kép.

- NÁNDOR:** *(kissé hanyagul öltözött, haja zilált, de még fiatal, megnyerő. Óvatosan lép be, s megáll a felesége előtt. Nézi; fürkészi. Ámulva és gyanakvással)*
- ABIGÉL:** *(moccanás nélkül. A szemét sem nyitja ki)* Fogadjunk, hogy egy férfi néz.
- NÁNDOR:** Megtisztelő rám nézve ez a bizalom. Csak úgy, vaktában. Miről lehet megérezni, hogy férfi bámul?
- ABIGÉL:** Meg lehet.
- NÁNDOR:** De miről?
- ABIGÉL:** *(kéjesen ásít, nyújtózik)* Tudod, van az ember agyában egy szerkezet...
- NÁNDOR:** Biztos, hogy az agyadban van az a szerkezet?
- ABIGÉL:** Semmi közöd hozzá, ez a teremtés titka. Inkább azt mondd meg, mit fedeztél fel az előbbi vizsgálat során!
- NÁNDOR:** Nem kellett nyomozni. Olyan paráznán aludtál fényes nappal, ahogy mellettem sohasem.
- ABIGÉL:** Honnan tudod? Olyankor te is alszol.
- NÁNDOR:** Ez nem igaz. És fáradtan. A neves író hitvese fáradt. Csak tudnám, miben fárad el szegény!
- ABIGÉL:** Miben? Hát megmondom: te merítesz ki, lelkem. A folytonos gyanakvásod.
- NÁNDOR:** Élvezed.
- ABIGÉL:** A lótás-futás, a vendégeid, az ügyfeleid, akikkel muszáj kedvesnek lennem, még, ha utálok is némelyiket. Nem vagyok a titkárnőd, vedd tudomásul. Ma is beállít az a zsenge tisztelőd. Hogy is tituláltad? Cseresznyevirág? Málnabokor?
- NÁNDOR:** Rosszul emlékszel: almavirág.
- ABIGÉL:** Jól van: almavirág, búzavirág, seprűvirág, bűdöske, — amit akarsz. Kérdem, mit akar, hát azt mondja: inkább majd a mesternek mondaná el. Kirúgtam.
- NÁNDOR:** Megőrültél? Le akarsz járni a fiatalok előtt? Anna a Galilei Kör szeme fénye, s a drámához jobban ért, mint Bayer vagy akárki.
- ABIGÉL:** Anna! per Anna! Galilei Kör: Azt hiszed, most léptem le a falvédőről? Jól ismerem én az ilyen buzgó, kis filozoflibákat. Shakespeare-től egy sort sem érnek rá elolvasni, de a menő kortársaknak a hajszálat is. Egyenként, kizárólag szakmai áhítatból.

- NÁNDOR: Magadról ítélsz. És ebből elég! Nem vagyok a házi író. Amit csinálok, közügy. Remélem. Amíg nem ismertek, folyton társaságba vágytál, idegesített az eseménytelenség. Most meg egyszerre ki akarod zárni a világot. Ráéheztél az idillre. Még megérem, hogy ne kiáltsz feltűrt blúzzal kenyeret dagasztani. Nyárfateknyőben. Te meg az idill!
- ABIGÉL: Jó lenne még neked az az idill. A siker megrészegített, de lesz ennek még bőjtje is.
- NÁNDOR: Nem értelek. Esküszöm, hogy nem értelek. Még ha igazán féltékeny volnál. De, nem vagy. Itt voltam, néha napokig fűtültél rám.
- ABIGÉL: Borzasztó sérelem! Hogy nem rajongok permanensen, mint a Galilei Kör szeme fénye. Majd lenne veled, mikor nem haladsz a munkáddal, s még a macska is reszket tőled.
- NÁNDOR: Csak te méregetsz kárörömmel. Volt egy kutyánk, összeszedte a csontot a macskák elől, s ha nem bírta megenni, elvájta. Hát ez vagy te! Nem kellek neked, de elvájnál, hogy másnak se teljen öröme.
- ABIGÉL: Hát ne teljen. *(Asztalra borulva sír. Előbb csöndesen, aztán zokogva.)*
- NÁNDOR: *(nézi. Előbb tűnődve, aztán idegesen)*
- ABIGÉL: *(elhallgat, föláll, a könyvespolcnak vagy a szekrénynek támaszkodik, hogy a melle érvényesüljön, s megbántottan, de fölvetett fejjel)* Jól van. Kutyá vagyok. De a te kutyád. S átharapom a torkát, ha valaki szemet vet rád.
- NÁNDOR: Carmen.
- ABIGÉL: És Klütaimnésztra. Csak soróld.
- NÁNDOR: *(szenvédéllyel rátör)* Kund Abigél.
- ABIGÉL: Eressz el, te ragadozó! *(Közben belemarkol Nándor hajába, aztán csókolóznak.)*
- NÁNDOR: *(lecsitul, leül)* Olyan ez, mint az örvény. Félő, hogy egyszer majd nem vet fel bennünket. Jó a köveknek, sodródnak, egymáshoz horzsolódnak, csak érik a formájuk, lekopik róluk minden, ami felesleges. De mi, ha így megy, egészen elkopunk.
- ABIGÉL: Vagy szétmorzsolódunk.
- NÁNDOR: És éppen most, amikor minden erőmre szükségem lenne. Másnak bázis, háttország a család, kimeríthetetlen erőforrás. Nekem aláaknázott terep, állandó készenlét, csúnya civakodás, értelmetlen erőtekozlás.
- ABIGÉL: Nem ellened, érted, miattad szoktam megvadulni.
- NÁNDOR: De ha arra semmi szükség, hiszen tudod, hogy hatalmad van felettem.
- ABIGÉL: Hatalom, hatalom. Nem az kellene.

- NÁNDOR: Tudod egyáltalán, mi kellene? Olyan vagy, mint aki fél, s kihívja maga ellen a sorsot.
- ABIGÉL: Te meg, mint aki biciklizni tanul, s hogy el ne dőljön, egyre gyorsabban, egyre lázasabban hajt.
- NÁNDOR: Mit beszélsz?
- ABIGÉL: Nem akarlak bántani, de hidd el, nem érzem soha a biztonságot a te kocsidon.
- NÁNDOR: S ezért buzgólkodsz azon, hogy még jobban reszkeszen a kezem? Mi kellene a biztonságodhoz?
- ABIGÉL: Lehet, hogy nemcsak benned van a hiba. Mindig érztem, már előtted is, valami szorongást, s melletted ez csak fokozódott.
- NÁNDOR: *(odamegy Abigélhez, magához vonja a fejét. A szelíd ölelés lassan szexuálissá változik)*
- ABIGÉL: Mi van veled, te éhes kakas? Mintha tilalmas dolgot művelnél! Juj, engedj! Mindjárt itt lesznek a vendégeid.
- NÁNDOR: Miféle vendégek?
- ABIGÉL: Hát a Nyugat szerkesztője, Kornél barátod, a Thália Színpad mindenestől. Mit akarsz még? A Shakespeare Társaság küldöttsége, a Molière Akadémia nagykövete, a Kisfaludy Társaság, az...
- NÁNDOR: Hagyd abba, mert belesülsz, és beszélj komolyan. Nagyon sok a dolgom. Csakugyan jön a Thália? Pedig kértem, hogy várjanak még vagy két hetet.
- ABIGÉL: Várjanak? Na még ilyet se hallottam. A szerző nem örül, hogy próbálják a darabját. Más beleöszül a várakozásba. Mi van veled? Jaj, el ne felejtsem! Itt lesz a Galilei Kör szeme fénye is, a mester zsenge tisztelője, őt is roppant érdekli a próba, Kis Anna személyesen.
- NÁNDOR: Hát nem dobtad ki? Mindig tudtam, hogy nem vagy olyan gonosz, mint amilyennek látszol. *(Magához vonná.)*
- ABIGÉL: Még mit nem! S a vendégeid itt találjanak kifacsarva. Egy híres író feleségének ragyognia kell ugyebár? Mindig ragyognia. Megyek, átöltözöm, te pedig hozz valami innivalót. Adieu! *(Kimegy.)*
- NÁNDOR: *(mormolva)* »Nem hagysz nékem eleget enni málnás szájadból sohasem.« *(Szedelőzködik. Hirtelen mozdulattal s lopva a polcra kiemeli a Nyugat két bekötött évfolyamát, előveszi az injekciós tűt, s ráilleszti az érre. Ekkor harsan a csöngő. Megriad, s gyorsan visszarakja a főszerelést. Kopogás, s bejön Kornél. Nándor zavartan megy eléje.)* Hát mégiscsak igaz?
- KORNÉL: *(Nándorral egyidős, metszően okos, de külsőre fakóbb, sótalanabb entellektüel.)* A vippachi áttörés?

- NÁNDOR: Fenét! Azt olvastam. Tizennégy és fél ezer fogoly. Csak győzzük őket etetni. Rossz világ jön a macskákra. De én rám is. Mennyi bort hozzak? Csakugyan jön a Thália?
- KORNÉL: Az egész kompánia. Csak afféle hevenyészett olvasópróbára. Most az elején akarják tőled hallani, hogyan képzeled.
- NÁNDOR: Hogyan képzelem? Ha én azt tudnám.
- KORNÉL: Mindjárt itt lesznek.
- NÁNDOR: Na, mindegy. Kérlek, foglalj el magad, mindjárt jön Abigél is. Sietek. *(Pénzt vesz magához, s elsiet.)*
- KORNÉL: *(nézelődik, egy-egy folyóiratba belelapoz, s eközben majdnem nesztelenül benyit Abigél. Átöltözött, de a ruha még gombolatlan)*
- ABIGÉL: *(meglepődik)* Hát te már itt vagy? Remek. Legalább begombolod a ruhám. *(Eléjeáll háttal. Kornél gombolja udvariasan, de ügyetlenül és sokáig.)* A szeplőket nem muszáj megszámlálnod. *(Fejét kacéran hátraveti, hogy érje Kornélt, aztán szembefordul vele.)* Hát ebből nem élnél meg, barátom.
- KORNÉL: Pedig ebből élek már öt éve. Rátkai így mutatott be Kárpáthy Aurélnak: »Abigél apródja«.
- ABIGÉL: Esményített. Szégyelled? Lehetett volna gorombább is. Vagy az jobban imponált volna, ha pontosabban nevezi meg a szereped?
- KORNÉL: Nem panaszkodom. Én vállaltam. Ha hozzám jöttél volna feleségül, engem csaltál volna Nándorral, s ő nem érte volna be alamizsnával.
- ABIGÉL: *(az ujját a szájára téve csöndre inti)* Egy szót se tovább, te álnok mártír. Te akkor is családtag lennél a Széki-házban, ha más lenne Nándor felesége. Ő szereted jobban, tudom én.
- KORNÉL: Másképpen, ezt azért illene tudnod, s ha jobban, hát azért, mert kevesebb a tilalom. S ő sem veri fogamhoz a barátsággarasokat.
- ABIGÉL: Csak én vagyok ilyen gonosz zsugori, ugye? Emlékeztesselek? *(Hozzáhajlik a barátság s a tilalmas szerelem asszonyi mozdulatával.)* Te öltöztető zseni! Persze hogy másképpen, de őt is csak ilyen napraforgó-flegmával szereted. Ahogy ő akarja. Jobban kellene rá vigyáznod.
- KORNÉL: Ugyan, csak nem gondolod, hogy Széki Nándort terelni lehet, mint egy zárdaszüzet!?
- ABIGÉL: Azt nem, de meg lehetne övni a szerepre éhes sihederektől meg a kótyagos kultúrlibáktól. A végén még felcsap néptribúnnak, mint Ady. Ki vitte a Galilei Körbe? Hallom, még leckéztették is. Hogy tűrte? *(Köz-*

ben a haját s a harisnyatartóját igazgatja. Kornél zavartan elfordul.) Miért fordulsz el? Szeméremből, vagy rossz a lelkiismereted?

KORNÉL: Közeledben a lelkiismeret kipusztul, mint árvízben az ürge. Ami pedig a kultúrlibákat illeti, félek, alábecsüld a jelentőségüket.

ABIGÉL: Igen? (A kacérság hirtelen lehvad.)

KORNÉL: De megrémültél! Mint egy kontár csaló.

ABIGÉL: Ugyan! Tudom én — te irtad, nem? —

»Gyík árnyékának a kövön,
Madár röptének odafönn,
Férfinak tűzjutak mélyeiben
Nem marad nyoma sem.«

KORNÉL: És viszont.

»Gondolta Éva, míg az almára elcseppent a nyála,
S csak aztán leste halálra válva,
Hogy az alvilágnak miféle árnya
Települt drága
Párja
Szakállára.«

ABIGÉL: Fűtyülök a szakállatokra, de azért szeretném tudni, hogy...

KORNÉL: Ne érts félre...

ABIGÉL: (belevág Kornél szavaiba) Szó sincs róla, egy percig sem gondolnám, hogy fel akarod jelenteni nálam a barátod. De érdekel az ügy. Kisanna! Erről beszélj!

KORNÉL: Mondom, hogy félreértesz. (Abigél türelmetlen gesztussal jelzi, hogy a lényegről beszéljen.) Igaz, Kisanna nagyon okos és vonzó hölgy, amit a modern dráma válságáról elmondott, a Nyugatban is elkelne. Pedig csak negyedéves egyetemi hallgató.

ABIGÉL: Kioillóztá valahonnan.

KORNÉL: Tévedsz, de mondom, nem ez a lényeg. A háború nagy fordulatot érlel. Új divatot. A betegséggel, a halállal való rafinált kacéerkodást, amiiben kedvünk telt, a háború százszorosan túllicitálta. Aki a valószínűségi hullák erdejéből hazajön, röhögni fog a festett csontvázakon. Az ember nagyon megtanulta becsülni az életet. Az otthont. A vasárnapi húsléves zsírkarikája. A fehér terítő. S hogy nyugodtan lehessen végigülni azt az ebédet. Ez lesz most az álmok álma. S az írók máris úgy érzik ezt, mint a bakák két pergőtűz között.

ABIGÉL: Gyönyörű, de Kisannát ezzel nem úszad meg. Felőlem akár tilinkózkodhatnak is az írók. Nándor gyanús ihleteiről beszélj! Mért hallgat előttem a dolgairól? S mért figyel olyan türelmesen a Kisannák szemináriumi szövegeit?

KORNÉL: Ezt neked jobban kellene tudnod. Én csak azt tudom, hogy a démonokra rossz idő következik. Ők a félhomályban, a kriptaszeánszokon vannak elemükben, de az emberek, a lövészárokból hazaszabaduló katonák Pénélopéra vágynak s a napra. Bizony! Lugasok és patak mosta ligetek idilljére. És Kalüpszó helyett Nauszikaára. S attól tartok — ha már ennyire érdekel —, Kisanna tudja is azt a dalt, amelyet Nauszika és szolgálói ott a tengerparton énekeltek.

(Az utolsó mondat közben már fölhangzik hártán Kodály: Nauszika dala című melódiája, amely ismétlődő motívumként majd máshol is visszatér.)

ABIGÉL: *(meglepetten hallgatódzik egy pillanatig, aztán ingerülten belevág)* Tehát reszkessek? Kisannától, a háborútól, a békétől, a frászkarikától. Még megérem *(Ismét kacéran.)*, hogy te is devalválsz, mint Nándor drámája Odüsszeuszt. Nem volna szép. A közös bűn még a rabló görögöket is összetartotta.

(Kintről erősödő zaj, vidám beszélgetés, kacagás. Jön a Thália Színpad gárdája: színészek, színésznők, rendezők, Szerkesztő s velük Nándor. Énekelnek, dúdolnak is — persze kissé zagyván — egy világháborús katonanótát:

Kimegyek a doberdói harctérre,
Feltékintek a csillagos nagy égre.
Csillagos ég, merre van az én szép hazám?
Merre sírat engem az édesanyám?)

NÁNDOR: Parancsoljatok, barátaim! *(Kornélra s Abigélre célozva.)* Budapest műértő közönsége és ítésze már ég a kíváncsiságtól. Hölgyeim! Poharakat! S már át is adtam Dénesnek a parancsnokságot. *(Közben a színpad bal oldalára hosszú asztal kerül — ez lesz a színpadon belüli színház terepe —, az asztalra bor, poharak. Erőltetett pátosszal.)* A Széki-ház ma este Thália temploma.

BENCE: *(fölkötött karral)* Csak nehogy a végén korbácsot fogj, mint Jézus Krisztus.

ZEBULON: *(koravén komikus)* Nagy baj van, gyermekeim! *(A Világ című napilapból olvas.)* Meghalt Ward Klára.

ZITA: Az meg ki?

ZEBULON: Gyalázat! Ilyet nem tudni! S te akarod Warrennét eljátszani? Ide jutottunk, Európa!

ZITA: No jó, jó, arcom szégyenpírban ég, csak halljuk már...

ZEBULON: *(olvassa az újságot)* »Meghalt Ward Klára, aki azonos Chémy hercegnővel, aki férjét, a belga külügyminiszter fiát hatesztendei boldog házasság után...« Még mindig nem értitek? Szégyen! *(Emeltebben.)* »... a Párizsban felkapott himlőhelyes cigányprímással...«

- TÖBBEN: Rigó Jancsi. Rigó Jancsival.
- ZEBULON: Végre! Tehát »Rigó Jancsival 1896-ban a Cafe Restaurant-ban faképnél hagyta.« Ha velem szökött volna meg, még ma is élne. *(Kacagás.)*
- DÉNES: Akkor tehát elkezdenénk. Öltözzetek! Ha meglesz a nagy ház, mindenki külön lakosztályt kap, sminkelőt, öltöztetőt...
- ZEBULON: És vetköztetőt a Kisfuvaros alléval egyetemben.
(Közben a színészek — Abigél kalauzolásával — egy másik szobába mennek, aztán hevenyészett jelmezen, néhányan katonatiszti egyenruhában visszazárlingóznak, s letelepszene a hosszú asztal mellé, mivel bankettre készülnek. Iszogatnak, dúdolják az iménti katonanótát.)
- DÉNES: Nemcsak azért jöttünk a nyakatokra, mert a színházban hideg van, hanem mert Nándor is jelezte, hogy még változtatni szeretne a szövegen, itt otthonosabb, s a rendezéssel kapcsolatban is vannak problémáim. Különösen a második felvonásnál. Épp ezért az elsőt most ne is bántsuk... Tehát az érettségi banketten vagyunk. Zebulon, ülj már a helyedre! Persze többen leszünk.
- NÓRA: És eszünk is.
- DÉNES: Igen, és csendesen a cigány is húzza. Tehát...
- ABIGÉL: Már megbocsássonak, de azért a nézőkkel is számoljanak. A szerkesztő úr például nem is ismeri az első felvonást.
- DÉNES: Ez bizony igaz. Elnézést. Hogy is mondjam el röviden?
- NÁNDOR: No jó. Majd én. Dióhéjban.
- SZERKESZTŐ: Mint Hegel Madame de Staëlnak a maga filozófiáját. »Monsieur Hegel! Azt hallom, ön nagy filozófus. Kérem, van tíz percünk, mondja el a filozófiáját.«
- NÁNDOR: No ez azért könnyebb lesz. Tudni ehhez a második felvonáshoz csak annyit kell, hogy tízéves érettségi találkozó vagyunk, s az egybegyűltek nagy izgalommal várják volt osztályfőnököket, Nemesvölgyi Győzöt, aki neves Homérosz-kutató, s most éppen az Égei-tenger vidékéről érkezett, ahol Odüsszeusz nyomait fürkészte.
- DÉNES: Közben a felesége, mint más honleányok, ápolónő egy katonakórházban.
- NÁNDOR: A sebesültek között férje volt tanítványát, Kormos Benedeket is gyógyíttatja...
- BENCE: *(katonásan föláll)* Jelen!
- NÁNDOR: Aki tehetséges, remek fickó *(Bence kihúzza magát.)*, maga is klasszikus filológusnak készült volna...

- DÉNES: S aki hálából sebesülten is vigyázott, ki ne hüljön a tanár úr ágya.
- BENCE: *(leül)*
- NÁNDOR: Na most már én vissza is vonulok. Folytassátok! *(A színpad jobb sarkában levő kisasztalnál, a »nézők« között foglal helyet.)*
- DÉNES: Tehát kezdődik a bankett. Mindenki a fedélzetre, világítás! *(Int. A poharak megcsendülnek, a nagy asztal élni kezd. Egyesek dúdolnak: »Ahová le fognak tenni, Síromra nem borul senki...«)*
- BRENNER: És képzeljétek! Szibériában megtanult oroszul, megszökött a lágerből, át Oroszországon, szenesvagonokban, gyalog, ahogy tudott. Elérkezett a Prutig, vagyis a román határig, s azzal az érzéssel gázolt át a folyón, hogy megszabadult. S a románok épp akkor üzenték meg a hadat.
- ZEBULON: Aztán átjött a Békás-szoroson, s kiderült, hogy a székelyek is megüzenték a hadat.
- BRENNER: Ne hülyéskedj! Elbújt egy csutkakúpban, s reggelre megfagyott a lába. De azért eljön.
- ORBÁN: *(izgatottan bebiceg, éljenzik, tapsolják, s mint diákorában, jelzi, hogy tanár közeleg)* Jön!
- BRENNER: *(az ajtóhoz siet, s a lyukon kikémlel. Visszanéz, szintén csöndre inti az osztályt, majd suttogva jelenti)* Hannibal ante portas!
(Nyílik az ajtó, bevonul Nemesvölgyi tanár úr. Brenner ravaszul oldalra lép, s vigyázzba áll. Föláll az osztály is. Nemesvölgyi tanár úr veszi a lapot, a meghatottság és az osztályfőnöki szerep jegyei elegyülnek viselkedésében. Negyvenöt éves lehet, eleganciája hangsúlyozott. Nagyvonalú, rezignált, kissé fellengős.)
- NEMESVÖLGYI: Hetes! Jelentést kérek!
- BRENNER: Magister magno, alázatosan jelentem... *(Nevetés.)* et cum honorem... a század hézagos.
- NEMESVÖLGYI: Tudom, gyermekeim, mindent tudok. Üljetek le. *(Mindenkire letelepszik.)*
- ORBÁN: *(föláll, kezében pohár, hevenyészett egyenruhában)* Kedves tanár úr! Hogy velünk itt mi történt, az eléggé ismeretes, arról nincs mit beszélni. Kedvünk sincs erről beszélni. Sok rondaság történt velünk, s eközben jó volt arra gondolnunk, hogy tanár úr megkeresi és elhozza nekünk Odüsszeusz üzenetét. Harcokról, amelyek győzelemmel végződtek, veszedelmes kalandokról, melyekből csak nemesebben kerül ki az ember. Nauszikaa felejthetetlen kedvességéről és Pénélopéről, akihez a világ végéről is érdemes hazajönni.
- NEMESVÖLGYI: Sajnos, nem hoztam ilyen üzenetet, barátaim. Pedig ez a kedves fogadtatás... köszönöm, nagyon köszö-

- nöm. Egészségeetekre! *(Isznak.)* Igen, ez lett volna a szép, de ugye a tudomány nem népmese, az tudomány.
- ANNA: *(szinte észrevétlenül belép. Zavart. Nemesvölgyi szava is elakad)*
- NÁNDOR: *(eléje siet)* Semmi baj. Most kezdődött. Bemutatom Kis Annát, bölcsészhallgató, dramaturgnak készül.
- NEMESVÖLGYI: *(ámul)* Csak győzze gondozni a drámákat, amelyeket majd okoz.
- NÁNDOR: A Galilei Kör képviselőjében jött.
(Többen mosolyognak.)
- NEMESVÖLGYI: Galilei Kör? Melyiké? A názáretié vagy a firenzeié?
- ANNA: *(érett, szép és okos diáklány)* Mindkettővel elég jó a kapcsolatunk, uram.
- NEMESVÖLGYI: Nem éltek hiába. Egy ilyen kapcsolatért én is meg-másznám az Olajfák hegyét.
- ANNA: És én sem tagadnám meg öntől — az ecetet.
- SOMA: *(az osztály kedves buffója)* Erre inni kell, bajtársaim! *(Serény koccintgatás, ivás.)*
- DÉNES: *(a Szerkesztőhöz)* Ez persze nincs a darabban.
- NÁNDOR: Sajnos.
- DÉNES: Csend legyen, uraim! Folytatjuk. Végző: »A tudomány az tudomány.«
(Közben Nándor Annát maga mellé ülteti. Suttogva magyaráz valamit.)
- NEMESVÖLGYI: De tartsunk rendet, haladjunk módszeresen, ahogy annak idején! Tehát: füzetet, könyvet elrakni! *(Imitálják.)* S halljuk, mi az Odüsszeia alapeszméje!
- SOMA: *(jelentkezik)*
- NEMESVÖLGYI: Tessék!
- SOMA: »A férfias elszántság semmi veszélyben nem csügged el... *(Megakad. Többen súgnak.)* Nem csügged el. És hazája, családja utáni vágyát... a férfinak... semmi sem irthatja ki az ember szívéből... Odüsszeusz bátorságát nem törlik meg a tenger vészei, hazája és neje után való vágyát nem győzheti le semmi élvezet, kecsegtetés, még a halhatatlanság ígérete sem, mellyel Kalüpszó kínálja.«
- ZEBULON: Mószerolja.
- NEMESVÖLGYI: Ne zavarjuk a felelőt! Inkább gondolkozzunk, barátaim! Nektek nem tűnt fel, hogy Odüsszeuszt, mikor hazatér, milyen nehezen ismeri fel a felesége? És nem tűnt fel, hogy Odüsszeusz előbb a kondástól a nejeig mindenki hűségét kifürkészi, s csak aztán fedi fel ki-létét? *(Belemelegszik. Élvezi a meglepődést, lendületesen jár föl s alá, időnként megáll, s új nyomatékkal kérdez.)* És gondoljatok arra, hogy bolyongásai so-

rán mennyit esznek, isznak, lébolnak Odüsszeusz és emberei, s legtöbbször azért kerülnek bajba, mert megdézsmálják a csordákat és a nyájakat!

(Nándor Annával suttogva beszélget. Néha a Szerkesztő is közbeszól. Abigél tartózkodóan figyel.)

- DÉNES: Pillanat! Álljunk meg, mesterem?
- NÁNDOR: Csak folytassátok.
- NEMESVÖLGYI: Nos? Miért nem siettek a győzelem után hazafelé, ha olyan becses volt számukra a családi tűzhely?
- BENCE: Azt hiszem, tanár úr, épp azért, hogy a viszontagságok során még inkább megtanulják becsülni és szeretni.
- NEMESVÖLGYI: Naívság, hölgyeim és uraim. Naívság. Én végigjártam azokat a szigeteket. S ha jól megnézzük Fridrick Wolf, Grimm, Friedlaender, Wilamowitz vonatkozó műveit, s főként Viktor Bérarad munkáját, a *Les Phéniciens et l'Odyssee* két hatalmas kötetét, meg kell döbbeni, hogy ezek a szorgalmas tudósok hogy nem látták a fától az erdőt. Pedig gyanították, hogy valami nem stimmel. Bérarad például végig is járta a Földközi-tenger partjait, de a konzekvenciákat nem vonta le. Micsoda szigetek, barátaim! S milyenek lehettek akkor! Persze hogy nem sietett hazafelé Odüsszeusz.
- NÓRA: S miért nem, tanár úr?
- NEMESVÖLGYI: Nos miért? Maga, Nóra, mit gondol? Mondja csak ki bátran!
- NÓRA: Hát azt, hogy a férfiak már akkor is jó firmák voltak. *(Helyeslés, morgás. A vélemények megoszlanak.)*
- BRENNER: S bámulták kéjes műélvezettel, hogy lesz sötétebb vérüktől az Égei-tenger kékje. Így gondolod?
- NEMESVÖLGYI: Türelem, türelem, feleim! Nóra kétségkívül sommásan fogalmazott, de azt Odüsszeusz is megvallja, hogy ott-hon ülni, dolgozni sose szeretett. S képzeljétek el őt a hatalmas Trója kifosztása után! Menjen haza vesződni, ravaszkodni a kanászaival?
- ZEBULON: Meg a nejével.
- NEMESVÖLGYI: Úgy van. Bizony ők sem voltak jobbak, mint a hódítók általában, akik szabad zsákmánynak néznek mindent és mindenkit. Gátlástalanság, narkózis, gyanakvás vitézei ők, feleim. Odüsszeusz még nagy pártfogójának, Pallasz Athénének is hazudik, s gondja van rá, hogy Szküllá és a küklópsz ne őt falja fel. A közös bűn és a rossz lelkiismeret tartja csak össze őket, s hírük megelőzi érkezésüket.
- BENCE: És Nauszika mért érzi mégis vonzónak Odüsszeuszt? És a szülei mért halmozzák el bizalmukkal és minden jóval?

- ZEBULON: *(jelentkezik)* Mert Nauszikaa liba, s a libák mindig szeretik azt, aki messziről jön. A tojó libát az istenadta nép ma is zsikalibának mondja: Nau-zsika! Világos? *(Kacagás.)*
- NEMESVÖLGYI: *(nevetve)* Végre! Kezd nyílni az agyatok. Csak kulcs kell hozzá.
- SOMA: Egy kis bor se ártana, tanár úr.
- NEMESVÖLGYI: Helyes. Hozzájárulok. Proszit! *(Isznak. A többiek zajos köszöntője ezalatt hangzik el.)*
- BRENNER: Nauszikaára!
- ORBÁN: Pénelopéra!
- NEMESVÖLGYI: *(kesernyésen, boros akcentussal)* Én Argoszra iszom.
- SOMA: Az meg ki?
- ZITA: Odüsszeusz kutyája, te számár.
- ZEBULON: A fater meg észrevette, hogy a libuskája repülni szeretne, s adott füt-fát, csak megszabaduljon a veszedelmes vendégtől.
- BRENNER: Ment az magától is.
- BENCE: Kirké és Kalüpszó se bírták visszatartani.
- NEMESVÖLGYI: No látjátok! Ez a mi ősi betegségünk, ez a falvédő romantika: »Ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza.« Meg a dagályos hőskultusz: *(Skandálva.)* »Nem szül gyáva nyulat Núbia párduca.«
- BENCE: Szent igaz, *(Reználtan.)* néha jobb lenne nyúlnak lenni.
- NEMESVÖLGYI: *(lendületben)* Emlékezzetek csak Kalüpszóra és a szigetére! A tenger ibolyaszínű. A tűzhelyen illatos cédrusfa ég. S a szép hajú nimfa szövőszéke mellett szövögetve énekel. A barlang körül gyönyörű erdő, az ágak között mesés madarak, körül zöldellő rét, csobogó források, ibolya, zeller, — s a nimfa bűvösen énekel. De Odüsszeusz... — emlékeztetek még? — »... Kalüpszó sok szeretettel / és szívesen fogadott és táplált; mondta, hogy engem még örök életűvé is tesz, s örökös fiatallá: / Csakhogy *(Ironikusan skandálva.)* az én szívemet kebelemben meg nem igézte. / Hét álló esztendeig éltem nála, keserves könnybe fűrösztöttem, mit kaptam, az isteni köntöst;...« *(Kacagás.)* Képzeljétek el, mennyire meghatódtak e könnyek halatán Nauszikaa szülei. Hét éven át sírni — Kalüpszó ölében.
- NÓRA: Kirkénél meg egy kerek esztendeig dőzsölnek.
- ZEBULON: Nem lehetett nehéz disznóvá varázsolni őket.
- SOMA: Csak mi sorvadunk itt, mint víziül a sivatagban. *(Isznak, s a bor hatása egyre érzékelhetőbb.)*
- NEMESVÖLGYI: No, Orbán, te mit szólsz ehhez?

- ORBÁN:** Nem tudom, tanár úr. De úgy emlékszem, Odüsszeusz tudatában volt annak, hogy Kalüpszó csábosabb, mint Pénélopé, sőt halhatatlan, s a szigetről is, hogy szebb, mint a sziklás, szegény Ithaka. Ennek ellenére hazavágyott. Az ember így van ezzel.
- NEMESVÖLGYI:** Tehát azt mondod, hogy csak! Nem veszed észre, hogy kitérsz a ráció elől, s az ösztönök mákonyával zsongítod el magad?
- BENCE:** Én azt hiszem, hogy Kalüpszó volt a mákony és Kírké. Az egyik szelíd, égi szemfényvesztés, a másik alvilági hinár. S Odüsszeusz tudta, hogy bármily varázslatosak is, Pénélopé a termő élet, az igazi asszony.
- NEMESVÖLGYI:** Már megint ez a... ez a nagyszalontai familiaritás! Őszinték vagytok ti, barátaim? Pénélopé! Hát mit gondolsz, miért nem dobta ki Pénélopé a pimasz kéréket, noha felették mindenét, s noha csak Odüsszeuszt tudta ágyában elképzelni? Erre válaszolj!
(Feszültebb a légkör. Anna és Nándor is gyakrabban váltanak szót. Bence nem felel.)
- ZITA:** Tanár úr kérem, biztos azért, mert egyiket a másikkal tartotta sakkban, míg Odüsszeusz megérkezik. Ha valamelyikhez hozzámegy, akkor a többi rátör, megölik, kirabolják.
- NEMESVÖLGYI:** Elmés, de túl jóhiszemű magyarázat.
- NÓRA:** Szerintem szimplább az ügy. Pénélopé nem pihés csirke. Jól tudja, hogy Odüsszeusz hány pénzt ér, a hírek csak fokozták az éberségét. S azért nem akar ráismerni, mikor megérkezik, hogy lássa: hányadán vannak. Persze, a lelkiismerete sem jó. A kérék biztos hogy nem oktanul szívóskodtak körülötte. Ára volt annak, hogy mindet fogva tartotta, hogy mind reménykedhetett.
(Közben Nándorék csoportjában is fokozódik a csöndes vita.)
- DÉNES:** *(Nándorékhoz)* Szívesen meghallgatjuk, ha úgy gondoljátok.
- NÁNDOR:** Köszönjük. Talán később. Különben azt tudakolja itt tőlem Anna meg a szerkesztő úr, hogy mi a közöm Nemesvölgyi tanár úr interpretálásához. Vállalom-e? Csak folytassátok!
- ZITA:** Ha Nórának igaza volna, akkor Odüsszeusz gyanakvása nem oldódna fel olyan szépen. Hiszen neki nem más, mint Agamemnón szelleme kötötte a lelkére, hogy legyen éber a nejevel szemben.
- NEMESVÖLGYI:** Kitűnő argumentum. *(Idéz.)* »Eppen ezért nődhöz te se légy túl kedves ezentul / ... Bár, Odüsszeusz, téged soha nem gyilkol meg asszony; mert ennél okosabb s jobban is érti a dolgát«... de azért »rejtve, ne

- nyíltan térj bárkáddal a régi házba, úgy köss ott ki, hisz asszonyba már senki se bízhat.« S Agamemnón ekkor már túl volt Klütaimnésztra halálos fürdőjén.
- ZITA:** De Odüsszeusz végül mégis hisz Pénélopénak. Odüsszeusz az éles szemű, a ravasz, akinek már a nagyapja is mindenkit felülmúlt tolvajlásban és hamis esküvésben.
- ZEBULON:** Ide figyelj! Tökegyszerű az egész. Elfáradt, mire hazért. Éhes volt, szomjas és meleg ágyra vágyott, s gondolta: mért hasogassa a szőrszálakat? Vagy még egyszerűbben: azért tért meg, mert már mindenütt ismerték, mint a rossz pénzt. Még a sötét Kirké is kitétte a szűrét. Az ötvenhez közelebb állt, mint a negyvenhez.
- ZITA:** És a világhír? A trójai érdemek, a faló és a sportbábérok? Azok még korunk hölgyeit sem hagynák hidegen.
- ZEBULON:** Tehát a faló. Na jó. Megfejtem ezt is. Már meg is van. Ad egy: nekem ez a falóügy gyanús. Bunda szaga van. Pláne ha Laokoönt is bekalkulálom, aki megmondta, hogy óvakodjanak tőle, vagyis a lótól. Szerintem a trójaiak tudták, hogy mi van a paripa hasában, de torkig voltak már Helenével, a háborúval, s a nyílt kapitulációtól így kímélték meg magukat: bevontatták a lovat. Persze csalódtak egy kicsit a legendás achájokban, ahogy ez már lenni szokott. Ad kettő: ...
- ORBÁN:** És Kasszandra, és Elektra, akik nem feküdtek le?
- NÓRA:** Bolondok voltak vagy megszállottak.
- NEMESVÖLGYI:** Azt hiszem, feleim, leszűrhetjük a konzekvenciát. Soma! Halljuk csak még egyszer az eszmei mondanivalót.
- SOMA:** *(akadozva)* A férfias elszántság semmi veszélyben... semmi veszélyben nem irthatja ki a haza és a család... a haza és a családot. Ezt üzeni Homérosz.
- NEMESVÖLGYI:** *(már ittasan)* Nos, igen. Lehet, hogy Homérosz, ha volt egyáltalán, ezt üzeni. De a hiteles források és a modern tudomány Herodotosz elszólásaitól Wilamowitzig, s a magam kutatásai azt igazolják, hogy Odüsszeusz rosszvérű kalandor volt, akit sok évvel a háborúk után kíváncsian meghallgattak a begubózott szigetlakók, de aztán tüzzel-vassal szabadulni igyekeztek tőle. Pénélopé pedig... megtalálja zsák a foltját... Féreg az ember, barátaim, s már nem is titkolja.
- NÁNDOR:** *(visszafogott indulattal)* Akkor, ha megengednétek, itt közbeszólnék.
- DÉNES:** Tessék csak, parancsolj. Erre vártunk. Ez fontos pont. Most következik Nemesvölgyi tanár úr nagyáriája.
- NÁNDOR:** Nem következik.

- DÉNES: *(megdöbbenve)* Hogy mondd, kérflek szépen? *(A Szerkesztőhöz s Annához.)* Az eredeti szöveg szerint ugyanis e ponton Nemesvölgyi tanár úr leesik a tudomány magas lováról, elterül és pőrén, megrendítően felszakad belőle a megcsalt ember kétségbeesése, a háború gyűlölete, csalódása a tanítványai-ban, a tudományban, itt billen át tragédiába a komédia.
- NÁNDOR: Nem billen. *(Csönd.)* Várjatok. Kimegyek, s Nemesvölgyi tanár úr ismétlje meg a legutolsó mondatokat. *(Kimegy. A többiek tanácstalanul néznek egymásra.)*
- DÉNES: No mi lesz, uraim? Gyerünk!
- NEMESVÖLGYI: ... azt igazolják, hogy Odüsszeusz rosszvérű kalandor volt, akít sok évvel a háború után kíváncsian meghallgattak a begubózott szigetlakók, de aztán... *(Belép Nándor hivatalos szigorral s megáll.)* de aztán tüzzel-vassal szabadulni igyekeztek tőle. Pénélopé pedig... megtalálja zsák a foltját...
- NÁNDOR: Pardon, uraim! Uraim! Nemesvölgyi tanár úrhoz van szerencsém? *(Néma egyetértés.)* Le kell tartóztatnom önt
- NEMESVÖLGYI: Nem értem.
- NÁNDOR: Feljelentés érkezett, hogy ön a háború óta volt tanítványa, özvegy Vermes Alfonzné vendégeként a hölgy bakonyi vadászházában tartózkodott. A Magyar Tudományos Akadémia révén kapott ösztöndíjat és katonai felmentését nem éppen arra fordította, amire kapta. Ön tehát katonaszökevény... és sikkasztásért is felelnie kell. *(Kilépve a szerepből.)* Ebben a szeltemben fog befejeződni.
(Elképedés.)
- DÉNES: Már megbocsáss. Jó, te vagy a szerző, de ezzel a fordulattal az egész felborul.
- NÁNDOR: Nem borul, ha a rendezés számol ezzel a fordulattal.
- DÉNES: Nem hiszem. Ha Nemesvölgyit lejáratom, az érvei nélküle is megélnék. Túl erősek. És a nézők is inkább neki hisznek, mint Homérosznak.
- NÁNDOR: Erről nem Homérosz tehet.
- DÉNES: De Nándikám, az istenért. Nekünk adnunk kell a közönségre is... Tudod te mit játszanak a pesti színházak?
- ZEBULON: *(előveszi az újságot, s hadarva olvassa)* Vigszínház: Molnár Ferenc: Farsang. Telt ház. Fedák grandiózus. Király Színház: Csárdáskirálynő. Magyar Színház: Kinn a bárány, benn a farkas. Herczeg Kék rókájának vigszínházi bemutatóját lázas érdeklődés előzi meg. Nemzeti Orfeum: Zerkovitz: A szegény Gólem. Télikert: Rátkai és Somogyi Nusi felléptével Ki babája vagy.

édes? És ha nekünk egy csepp eszünk lenne, akkor olyan művet játszanánk, amely *(Ezt is olvassa.)* »legjobban megfelel arra a kérdésre, mit vár Magyarország a trónváltozástól? Pályadíj 1000 korona. Határidő: 1918. június 30.«

DÉNES: *(türelmetlenül int)* Hagyd már abba! Nem babra megy a játék. Szerkesztő úr, asszonyom, nem segítenek? Minden összegabalyodik. Ennyi munka...

ABIGÉL: Én sem értelek, mesterem. A tanár úr érvei valóban túl erősek ahhoz, hogy így ledőfd őket.

NÁNDOR: Melyek például?

ABIGÉL: Hát az a nagy gyanakvás, ravaszkodás az eposz végén. Pénélopé többszöri találkozás után sem ismeri meg a férjét, holott annyira odavan érte.

ZEBULON: Ezt már megfejtettem. Szebbet várt, fiatalabbat, daliásabbat. *(Ismét olvas, s közben Anna halkan mond valamit Nándornak.)* »Szőreit arcról, karról, mellről végleg kiirtja dr. Kayerling-féle módszerrel, minden szépséghibát eltüntet Pollák Sarolta kozmetikai intézete. Diszkréció szavatolva.« Sajnos, Odüsszeusz sajtószolgálatára... *(Kacagás.)*

NÁNDOR: *(Annához)* Mondja csak nyugodtan, ha már benne vagyunk.

ANNA: *(zavartan, de fokozatosan bátorodva)* Hogy mást várt Pénélopé, ez komolyan is elképzelhető.

NÓRA: S akkor mi van?

ANNA: Akkor az van... hogy is mondjam... akkor ez az egész, a ráismerésnek, vonzalomnak és gyanakvásnak ez a külön színjátéka az eposz legmélyebb gondolatát fejezi ki. *(Megakad.)*

SZERKESZTŐ: Folytassa csak, igen érdekes.

ANNA: Érzi Pénélopé, hogy az idegen nem idegen, de azt is, hogy az emlékeiben őrzött Odüsszeusz, a férfi, aki húsz éve elment, végleg elvesz, ha az, aki érkezett, Odüsszeusz.

NÓRA: Hű, de bonyolult!

ZEBULON: Pszt!

ANNA: S ez Odüsszeusz számára is büntetés, vezeklés mindenért: a kalandokért, a gyanakvásért. Kifeszíthette a régi íjat, lemészárolhatta a pimasz kérőket, de ő már így sem lehet azonos azzal, aki Pénélopé képzeletében él. Világhír, bölcsesség, hősi legenda nem kárpótolhat e veszteségért, s ettől csak fényt kap, múlhatatlan ragyogást az a kapcsolat, amelyet Nemesvölgyi tanár úr nagyszalontáinak nevezett.

(Közben fölhangzik a Nauszikaa-dal melódiája.)

NÁNDOR:

S mert Nemesvölgyi tanár úr ebből semmit sem ért, megérdemli, ha egy különb fickóval felszarvazzák. De akár megérdemli, akár nem, nincs joga a maga privát csődjét a világ, az ember számlájára írni. (*Magára is érti.*) Intelligenciáját hiúság és gyanakvás üzemelteti: minden Pénélopé csak szajha lehet, ha őt felszarvzták. Másként kell hát leszállítanunk a lóról.

Függöny

(Folytatjuk)